

Tomaz Šalamun

Hiša Markova

Založb Aleph, Ljubljana 1992

Šalamunovo pesniško ustvarjanje se začenja že znotraj skupinskega delovanja avantgardne revije *Perspektive* (1960–1965), ki je sledila *Reviji 57*. Gibanje okrog *Revije 57* je bilo še precej enotno. S *Perspektivami*, ki so najprej razvijale humanistični perspektivizem in so v svoj krog vključevale naprimer tudi Daneta Zajca in Vena Tauferja, se začno razmerja v slovenski avantgardi – zlasti po letu 1965 – spreminjati. Medtem ko v Zajčevi poeziji še nastopajo tradicionalni problemi humanističnega perspektivizma, pa (Taufer in) zlasti Šalamun zaradi svoje osebne, tj. subjektivne umetniške odprtosti tako na tematski kot na leksikalni ravni prinaša v slovensko poezijo novosti.

Na tematski ravni se pri Šalamunu zgodi destrukcija poezije, saj uvaja odprto ustvarjalno igro. Ta zaradi svoje breztemeljnosti opozarja z ene strani na breztemeljno eksistenco sveta in človeka, zaradi katere pride v Šalamunovi poeziji do identitete stvari (predmetov) in človeka; z druge strani pa ta breztemeljnost hkratno vzpostavlja nič (iluzijo) in resničnost, zato nosi Šalamunova poezija predvsem v svojem zgodnjem obdobju tako rekoč skorajda izključno estetsko in eksistencialno informacijo in se ne vprašuje o smislu.

Na leksikalni ravni se novost v slovenski poeziji pojavlja predvsem zato, ker gre, zaradi subjektive–pesnikove skušenijske ekstenzitetate, za stilno najobsežnejšo leksiko v slovenski poeziji.

Odprtost teme (celo nenehna prisotnost zavesti o človekovi smrtnosti) in jezika, značilna za zgodnji pesnikov opus, se morda nekoliko zoži šele z *Maskami* (1980), ki že kažejo potrebo po epski razvezanosti lirike in po sledenju nekoliko bolj racionalnemu, tematskemu in leksičnemu jedru.

Vendar pa epska komponenta, ki je vidna v *Maskah*, najbolj prevlada že v Šalamunovem delu *Hiša Markova*, poetični prozi, nastali že v šestdesetih letih vzporedno z drugimi avtorjevimi pesniškimi zbirkami.

Hiša Markova obsega tri kratke zgodbe: *Hišo Markovo*, *Helij* in *Jonasa*. *Hiša Markova* na paradoksalen način opisuje Markovo življenje ter življenje Ane Marije (v

hiši Markovi). Zgodba se koncentrira na že omenjeni odnos stvari (predmeta) in človeka, ki je v tem primeru Marko sam. Zdi se, da je ta odnos identiteten, saj sta oba, človek in predmet, z vidika pisca enako pomembna in jima v zgodbi posveča enako pozornost, kar privede do ironičnega učinka. Morda zato ni naključje, da se *Hiša Markova* sklene z besedami: "Vse je isto."

Zgodba *Helij* na podoben način kot *Hiša Markova* popisuje Markovo potovanje in ljudi, ki jih Mark srečuje. Smer potovanja je le nakazana in ne točno definirana. Razbrati jo je možno predvsem prek imen hotelov, v katerih Mark prebiva.

Jonas se precej razlikuje od ostalih dveh. Gre za pripoved o Jonasu, ki je enkrat bitje s človeškimi, drugič pa naenkrat kar z živalskimi lastnostmi. Zanimive so hitre zamenjave časovne in prostorske umestitve ter vrivanje zgodovinskih in matematičnih podatkov v tekst.

Šalamunov literarni opus torej kaže, da avtor od svoje prve in najizvirnejše zbirke *Poker* naprej razvija izrazito avtupoetiko.

Nina Grafenauer

NAGRADA
PREŠERNOVEGA
SKLADA